

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| de que eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Octavi. De rebus, quas in eleemosynam erogare licet, vel non licet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

ficia vsque adeò tenuia, vt inde se alere vix queant, de vitæ residuo testari possunt.

vsque adeò tenuia, vt miserè victitando vix inde se alere queant, quæ hinc comparcunt, & in vita, & in morte quoque, cuiusque voluerint, donare vel legare posse, perinde ac si essent mera patrimonialia: verùm de his non est hic disputandi locus.

Quod ad omnes pertinet, ab omnibus approbari debet.

SOLVM hîc explicandum restat, an Capitulum Præpositi, accedente quorundam, etsi non omnium, consensu, ex communibus Capituli bonis eleemosynam largiri iure possint. Ad quod breuiter respondemus, de bonis, quæ inter singulos, ex æquo, vel pro meritorum ratione diuidi debent, nisi singuli, quorum interest, approbent, legitimè id facere non posse. Nam quod ad omnes pertinet, ab omnibus approbari debet. Secludimus hinc semper oppositas consuetudines, sicubi obtinuerunt: Tum extremam rursus, vel quasi extremam pauperum egestatem; Tum non vulgarem denique Ecclesiæ vel Reipub. necessitatem. Nam vbi aliquid istiusmodi interuenit, ibi Collegio, vel maiori illius parti, liberiùs de communi censu disponere potestas erit; præsertim si, qui, ne id fiat, obnituntur, nullius necessariæ rei indigent. Quandoquidem si ipsi æquè egerent, atque illi, quibus ex communibus bonis prospicitur, potiùs illorum quàm horum rationem habere oportebit.

Quid collegi, vel maior illius pars possit in bonis collegii communibus.

PORRO autem post factam inter singulos Canonicos, vel collegas diuisionem; si qua adhuc sunt reliqua, quæ non asseruantur in priuatam singulorum; sed ad aliquam communem vel publicam vtilitatem, ea Collegium vel maior illius pars in eleemosynam, vel aliud religiosum opus iure conuertere potest, etiam si singuli collegæ vel socij non assentiantur; Siquidem in eiusmodi casu est, si maior Collegij portio sua voluntate accesserit. Quod hic dictum est de Collegio Clericorum vel Canonicorù, hoc ipsum de mercatorum vel aliorum quoque ex æquo aliqua in re participantium societate, vel communitate accipi potest: æqua enim in iis omnibus apparet ratio. Et hæc de iis breuiter, qui eleemosynam dare possunt; proximum est, vt de rebus vel bonis, quæ ordinariè vel extraordinariè in eleemosynarum materiam verti queant, paucis quoque disseramus.

De rebus, quas in eleemosynam erogare licet, vel non licet.

CAPVT OCTAVVM.

ET SE

HTSI ex iis, quæ hæcenus exposita sunt, colligi vt-
cunque queat, quid in eleemosynæ materiam verti
possit, quid item non possit; attamen res hæc non
parum certior illustriorque euadet, si seorsum non-
nulla de eleemosynaria materia disseretur. Primò itaque certum
hic pono, neminem id in pauperes impendere debere, quod suæ
suorumque vitæ absolutè est necessarium; etiamsi qui obuij sunt,
quos extrema vel quasi extrema miseria tētet. Nam etsi proximo
grauiter laboranti subueniendum sit, ordinaria tamen lege nul-
lus cum propriæ vitæ periculo illi subuenire obligatur: Nisi forsan
quispiam eiusmodi casus sese offerret, qui proximi vitam vitæ p-
priæ anteferre suaderet.

Nemo ordinaria lege vitam p alterius vita impendere obligatur.

ÆQUE certum existimo, illa in vulgares pauperes erogare
communiter non licere, citra quæ status honestas salua consistere
non valet: Videtur namq; absurdum, & à recta ratione prorsus
alienum, citra vllam causam, aut vrgētem necessitatem, se suosq;
dedecori exponere. Liceret id autem & quidem cum laude, si in-
signis Ecclesiæ vel Reipub. utilitas, vel magni cuiuspiam viri ne-
cessitas id postularet; vel si quispiam per monasticæ professionem
statum mutare decreuisset. Certum est tandē, si bene parta nulla
ad manum sunt, iis qui extrema inopia premuntur, ex malè partis
opem ferre nefas nō esse. Horum omnium ratio iam dudum antè
reddita est, neque sunt isthæc nunc fusiùs pertractanda.

Quæ status honestas depolcit, in vulgares pauperes exponi nō deberent.

VERVMENIMVERO licet extrema egestate laborantes ex
quibuslibet malè partis, si bene parta nulla adsint, subleuare li-
ceat, in communes tamen pauperes, quales inter cæteros sunt
pannosi illi, qui stipem viritim corradunt, aut panem ostiatim
quærunt, & alij præterea quàm plurimi, qui pro conditionis suæ
ratione, maioribus præidiis indigent, non qualibet malè parta
exponere fas fuerit.

Non quæuis malè parta in quosuis egenos erogare licet.

DICIMVS, non quæuis malè parta in communes pauperes
exponere fas esse. Siquidem malè partorum non vna & simplex
est ratio, sed multiplex admodum & varia. Etenim sunt quædam
inter illa, quæ certos dominos agnoscunt; vt ea omnia, quæ per
furtum, rapinam, fraudem, vim, vsuram, aliâque eiusmodi viâ ex-
orta sunt. Sunt alia rursus tantæ iniquitatis, vt nec illi, qui expo-

Malè partorum, non vna & simplex est ratio, sed multiplex.

fuerat, reddi debeant; neque ab illo rursus, qui acceperat, iure retineri queant. Eius generis sunt, quæ ex sacrorum aut sacerdotiorum nundinatione, ex deprauato iudicio, ex falso testimonio, ex coempto innocentis sanguine vel cæde proueniunt; & ea præterea omnia, quæ in manifestam alterius iniuriam exponuntur. Sunt demum, quæ licet per fraudem, aut vim extorta non sunt, neque in tertij quoque præiudicium exposita sunt, data tamen vicissimque accepta sunt ob rem in se turpem, diuinæque vel humana lege vetitam. Talia sunt ea ferè, quæ obueniunt ex ludo inre inhibito, ex contractibus ratione loci, temporis, aut personæ interdictis, (neque enim cum quibuslibet, nec quouis loco, neque quouis quoque tempore negotiari licet) ex propriij corporis vulgatione, aliisque similibus turpibus commerciis.

Triplex malè
partorū genus.

Per eleemosynā
transfertur rei
dominium.

RES primi generis, quod simpliciter sint alienæ, citra extremam egestatem in eleemosynam verti non possunt: Siquidem per eleemosynam transferetur dominium, vt quæ in gratuita & libera rei cuiuspiam ad vitam vel personam necessaria donatione posita sit; hoc autem in alterum is iure transferre non valet, qui illo caret. Secundi, quod neque retineri, neque illis, qui dederant, restitui debeant, in egenos, vel in eos sanè, in quorum iniuriam, vel perniciem exposita fuerant, conferri debent. Tertij & retinere, & in eleemosynam, vel aliam honestam causam erogare licet; nisi forsitan ob scandalum, aut publicum probrum peculiari aliqua lege aliud cautum extaret: Constat enim Mosaicam legem prostitutæ donum ad Corbonam non admisisse.

Gratiter passim
erratur in matè-
ria restitutionis
& eleemosyna.
216.

ET hæc de rebus, ex quibus eleemosynam donare licet, vel non licet, generatim exposita sat esse poterant; maximè quod accurata huiusce rei tractatio alium locum deposcat. Verum quod partim à rudibus, partim quoque à sæculi huius prudentibus grauiter per sæpe hic erretur: (Sunt enim, qui officio abunde fatis se fecisse existimant, si decimam, vel minorem etiam illorum partem, quæ nullo iure iustouæ titulo possident, inter pauperes distribuunt; Alij, qui sat esse persuasum habent; si nulla facta restitutione, ab iniquis contractibus & artibus in posterum abstineant: Nonnulli, qui rem magnam se præstitisse arbitrantur, si id totum, quod scenore vel fraude extorserant, in eleemosynas, vel alias pijs causas dispensent: Alij demum, qui alia via & ratione, à
veritate

veritate & equitate aberrant) profuturum iudicavi, si pauca quadam seorsum de prædictis malè partorum generibus hoc loco attingerem.

IGITUR quòd nihil ex iis omnibus, quæ per rapinam vel furtum ablata sunt, in pauperes intra extremæ egestatis terminos constitutos, vel alias pias causas exponere liceat, id apud eruditos non minùs certum est, quàm certum est, furtum peccatum esse, diuina, humana, naturaliq; lege seuerissimè inhibitum; hoc autè apud omnes est certissimum. Neq; est, quòd iniustæ acceptionis noxam per hoc apud equissimum iudicem purgatuos se sperent, quòd totum, vel partem accepti in egenos se erogasse allegant. Nam iniustè semel rapta abalienare, non est rapinæ flagitiù eluere aut eluare; sed certa quadam ratione aggrauare. Còstat enim, qui rapta abalienant, rei ablata dominum gemina quodammodo iniuria afficere: Vna, quia rem illius per vim vel fraudem inuadunt: Altera, quia eandem per vim iam occupatam, quasi propriam in alios distrahunt; adeoq; qui læso quandoq; satisfaciant, si non omnino impotentes, planè difficiles atq; inhabiles se reddunt. Quandoquidem si ea, quæ per vim vel furtum abstulerant, non reddebant, cùm citra suum detrimentum reddere poterant; (quod vtique poterant, cùm rem adhuc integram apud se detinebant) multò minùs reddèt, cùm iam citra suum damnum reddere non valent.

ACCEDIT huc quoque, quæ abalienantur, eiusmodi aliquàdo esse, vt vix vllò precio instaurari valeant; Non quòd res ablata secundum se maximi sint valoris, sed quòd Domino fuerant charissimæ. Nullo itaque modo diuinæ, aut humanæ, aut naturali legi faciunt satis, qui quod olim in proprium vsu cum proximi iniuria rapuerant, postea falsa quadam pœnitundine ducti, in pauperes erogant. Nisi ij forsàn, quibus abstulerant, vel legitimi eorum hæredes amplius in rerum natura non existant, aut ita certè remotè positi sint, vt nullus ferè ad eos aditus pateat. Nam vbi hæc vsu venirent, aliud consilium inire liceret.

SED nec illi quoque à furti crimine alieni censendi sunt, qui non eo animo diuitibus fraudem se facere asserunt, quò ipsi inditiores euadant, sed quò pauperum miseriam, quam diuites floccitacere causantur, hac ratione subleuent. Nam etsi tales iniusti-

Per furtù, vim, vel fraudem ablata in elemosy-
am conuerti nō
possunt.

Accidit nonnū-
quā, vt per fur-
tum ablata in
pauperes expo-
nere liceat.

Nullo modo ab
iniustitia, excu-
sari possunt, qui
diuites quouis

modo expilant,
aut defraudant,
ut pauperes sub-
leuent.

tiam suam apud rudes rerum æstimatores excusare vtcunq; for-
tassis queant, apud prudentes tamen, maximè verò apud iudicẽ
illum, quem nemo fallere potest, æquè in raptorum aut furtũ nu-
mero habebuntur ac illi, qui proprij compendij causa furtum, vel
rapinam exercēt. Et quidem eò iustiùs istud haberi poterunt, quò
clariùs confiterit, ipsis propria non defuisse, vel non deesse, qui-
bus pauperum inopiam subleuare potuissent, & possent, si voluis-
sent aut vellent; quòq; maiorem, hoc pietatis prætextu improbis
ad furta & rapinas fenestram patefaciunt.

Fortè 149. 5.

DE hac ficta misericordia (neq; enim vera dici potest, quæ cū
summa proximi iniuria cõiuncta est) Diuus Augustinus alicubi in
hunc modũ scribit: Fortè aliquis cogitat, & dicit: Multi sunt Chri-
stiani diuites, auari, cupidi, non habeo peccatum si suum illis abs-
tulero, & pauperibus dederò: Vnde em̃ illi nihil boni agunt, mer-
cedem habere poterò. Sed eiusmodi cogitatio ei, diaboli callidi-
tate suggeritur: Nam si totum tribuat pauperibus, quod abstule-
rat, addit potiùs peccatum, quàm minuit. Cognatũ huic est illud
Gregorij: Qui hac intẽtione malè accipit, vt bene dispenset, gra-
natur potiùs, quàm iuuetur. Et illud Ambrosij: Non probatur lar-
gitas, si quis, quod alteri largitur, alteri extorqueat. Et illud Chry-
sostomi: Si propterea rapis, vt miserearis, nihil hac eleemosyna
peius. Cũ enim ex rapina nascatur, eleemosyna nõ est; sed qua-
dam sæuitia & crudelitas, & in DEVM contumelia. Et illud tan-
dem Isidori: De rapinis eleemosynam facere, non est officium
miserationis, sed emolumentum magni sceleris. Similia plurima
comperias apud alios veteres Theologos.

Non est 1. q. 1.
Li. 3. c. 9. officii.

Homil. 36. ad
Antioch.
Petrũ sententiæ
aduersus eos, qui
furãtur vel frau-
dem faciunt, vt
eleemosynã do-
nent.

Ecc̃i. 58.

Tob. 4.
Luc. 16.

De ver. Domi.
ser. 35.

QV itaque salubriter vult misereri, Spiritus sancti consilium
sequutus, de suis misereatur. Quid enim ait ille? *Frangere esurienti pa-
nem tuum, nõ alienum.* Item: *Egenos vagosq; induc in domum tuam;* non
in alienam, vel per vim occupatam. Item: *Ex substantia tua fac eleemo-
synam;* non ex aliena. Suadet sanè Dominus, vt amicos nobis pa-
remus de mammona iniquitatis; verũ illud cõsiliũ ad quiduis
potiùs nos inuitat quàm ad rapinam, aut furtũ, aut ad quamuis
aliam fraudem; tametsi quidam, vt Author est Augustinus, in eo
sensu acceperint. Tendit autem ad id, quod antè iam præmiserat,
nempe ad pauperum curam, salutaremq; eorum, quæ vsibus nõ-
stris necessaria non sunt, in egenorum vsum distributionẽ. Vocat
autem

antem diuitias mammona iniquitatis, quia, vt placet Ambrosio, Lib. 7. in l. vii. variis illecebris nostros tentant affectus; vel quia ex prædecefforibus, quibus patrimonio succedis, aliquis reperitur, qui iniuste vſurpauit aliena, quamuis tu nescis: vel mammona iniquitatis dicitur, quia inæqualiter prouenit; vnus enim abundat, alius eget; & idem modò eget, modò abundat.

PER furtum vel rapinam occupatis cognata sunt ea, quæ per fraudem comparantur: Siue ea fraus contigerit in rei substantia, siue in eiusdem qualitate, vel quantitate: vt si vendatur stannum pro argento; aut aurichalcum pro auro; aut corruptum pro integro; vel mixtum pro puro. Tum ea rursus, quæ extorquentur per iustum metum; cuiusmodi is esse definitur, qui constantem virum concutere natus est. Tum ea tandem, quæ capiuntur ex vſura vel Simonia.

INTERCEDIT tamen inter duo hæc postrema nonnullum discrimen. Nam cum fœnora in vſurarij dominium non tranſeant, vel certè cum restitutionis onere tranſeant; neque in pauperes, neque in vllas alias pias causas conuertere illa licet; Sunt autem integrè illi renumeranda, qui numerârât, etiamsi is certò promiserat, se ea nunquam, neque per se, neque per alterum repetiturum. At verò, quæ ex Simonia aut quorumlibet sacrorum nundinatione proueniunt, si nundinatio consummata erat, ea non ipsi, qui exposuerat, restitui debent; sed Ecclesiæ, in qua, vel contra quam sacrilegium illud admiffum fuerat. Possent hæc ipsa tamen, præsertim si loci ordinario, vel prudenti confessario ita videretur, in eleemosynam, vel in aliud pium & religiosum opus exponi.

QVOD de Simoniaca pecunia hîc asseritur, hoc ipsum de ea quoq; asseritum intelligatur, quâ sica vel maleficium parit. Quare quicumq; mercedem accipit, vt in fontè vel fontem quoq; priuata auctoritate occidat, aut vulneret, aut quouis alio dâno, dedecore, vel iniuria afficiat, si spiritu DEI tactus quâdoq; respiscat, neq; innoxij sanguinis precium retinere; neq; illi quoque, à quo acceperat, restituere debet; sed vel in pauperes erogare, vel in illos cõferre, in quorum perniciem acceperat.

IDEM non iniuria de ea mercede statuunt Theologi, quæ proximè in CHRISTI Redemptoris nostri contumeliam exponitur:

Lib. 7. in l. vii.
Cur diuitiæ appellentur mammona iniquitatis.

Non eadem eorū ratio, quæ p Simoniâ & vſuram sunt accepta.

Quod Simonia, & sica, quod sacri legi, quod contumelia DEO vel diuis irrogata parit, hoc vel egenis, vel iis impediendum est, in quorum iniuriam expositum fuerat.

nitur: Vt si quis alterum precio inducat, vt abiurata fide Christiana in Iudeorum vel Paganorum, vel in aliquam hæreticorum Sectam transeat, vel familiaritatem cum Dæmone ineat, vel vt conuitium in DEVM, vel diuos euomat, aut venerandas illorum iconas, aut sacras eorundem reliquias prophanet. Qualia sacrilegia non pauca infelici hac nostra ætate in diuersis orbis partibus propter peccata nostra designata sunt, & nisi DEVS ex alto nos respexerit, plura fortassis adhuc designabuntur.

Quid statuentur de pecuniis, quas iudices supra constitutum salarium ab alterutra litigantium parte nonnunquam accipiunt.

AD idem caput referri solent, quæ iudicibus supra constitutam mercedem nonnunquam dependuntur. Nec iniuria: nam quicumque Iudex, munus, præter constitutum stipendium ab alterutra litigantium parte exigit; vel exigit & accipit illud, vt iudicet, vel vt iuste iudicet, vel vt iniuste iudicet, vel vt non iudicet. Si vt iudicet, quòd aliàs fortè iudicare, hoc est, causam cognoscere, vel sententiam ferre nollet; non poterit acceptum iure retinere: Siquidem ex officio iudicare tenebatur; atq; ita ab eo, qui dederat, iuste repeti potest. Sin autem precium exigit & accipit, ne iudicet, vel vt malè iudicet; neq; danti reposcere, neq; illi, qui acceperat, retinere fas est: nam æquè turpiter datum & acceptum est. Erit autem tum, vel in pauperum, vel in eorum vsum expendendum, in quorum iniuriam erogatum fuerat. Quòd si verò donatur, vt iuste iudicet, adhuc turpiter accipitur: Siquidem iura iudicia iusta vendere non permittunt. Atque ita quicquid hac ratione acceptum fuerat, id vel illi assignandum erit, qui dederat; vel illi, in cuius præiudicium datum fuerat, vel certè omnium Domino in suis membris, hoc est, egenis.

Ve iudex id retinere non potest, quod accipit, vt non iudicet, vel malè iudicet, ita nec testis quoque id, quod accipit, vt nullum, vel falsum testimonium ferat.

QUAE de iudicum supra iustum stipendium exactionibus hoc loco dicuntur, ea omnia, certa quadam ratione, de testibus quoque tradita accipiuntur. Nam Iudex & testis ea in re æquiparantur, hoc solo excepto, quòd grauius plerunque hic peccat testis quàm Iudex: Siquidem iudicis iniquitati per accusationem, vel legitimam ad superiorem Iudicem appellationem obuiam iri potest; testis autem neutro modo commodè. Nam si is veritati testimonium perhibere, aut iustitiæ patrocinium præstare nolit, quid cum eo agas?

CVM extraordinariis, adeoque iniquis iudicum & testium extorsionibus, magnam affinitatem habent ea, quæ nonnulli auari medici,

medici, vel iniqui caufarum patroni morbi grauitatem, vel caufæ difficultatem fupra modum exaggerantes, vltra debitum nonnũquam emungunt. Debitum autem voco, non quod caufidici, vel medici iniquitas poftulat; fed quod lex, vel loci confuetudo, vel prudẽtum iudicium pro caufæ, vel morbi ratione æquum cenfet. Exemplo rem hanc declaro.

ACCERSITVR medicus vel chirurgus ad egrum, morbo nõ admodum periculofo affectum; ille verò ex alieno incommodo quæftum quærens, morbi malitiam & vim vſque adeò exaggerat, vt de ægri falute actum videri queat. Rogatur, ſi quid conſilij vel auxiliij ſuperſit, ne miſero deſit; fore enim gratiſſimum, ſi ab impendenti vitæ discrimine, induſtria illius, eripiatur. Infert medicus, tametſi parum ſpei reliquum ſit, ſe tamen facturum & tentaturum omnia, idque omnino gratis, ſi fortè conatus minùs feliciter ſucceſſerit. Quòd ſi verò laborẽ in rem ſuſceperit, ægrumque; priſtinę ſanitati reſtituerit, tum demum id ſe expectaturum, quod iure ab eo expectari poſſit, qui alterius ope & induſtria è mortis faucibus ereptus fuerat.

PARTI modo clientulus quiſpiam contra antagoniſtã, quem verſipellem fortè naçtus eſt, fidum patronum quærit. Incidit in Titium, cui totum controuerſiæ ſtatum bona fide exponit. Ille Mæuij clientuli ſui ſimplicitate abutens, omnia iuris & æquitatis principia & firmamenta, quibus Mæuij cauſa nitebatur, impugnat, quantãque vi poteſt, clientulum ſuum, quem erigere debuit, in deſperationem adducit. Ille ne tantam iacturam faciat, animo conſternatus rogat, auxilium implorat, montes aureos, ſi victoriam obtineat, ſpondet. Titius exoratus promittit operam ſuam, ſed ea lege, vt ſi cauſam planè deſperatam euincat, tantum, puta tertiam vel quartam ſummæ, de qua lis erat, partem ferat: Sin autem cauſa cadat, id quod omnino futurum ominatur, niſi ſummam diligentiam adhibeat, pro induſtria & opera impenſa, nihil proſus, mercedis loco accipiat. Iam quicquid eiufmodi artibus ab ægris vel clientulis vltra iuſtum laboris precium emungitur, in eleemoſynam vel aliud pium opus impendi non debet; ſed illis, quibus fraudulentè & quaſi per vim ademptum fuerat, integrè reſtitui.

K

INVEN-

Medicorũ quorundam praxiſ & ars.

Cauſidicorum quorundam ars & praxiſ.

Quæcumque à medicis vel cauſidicis, vel aliis quibuscuque; arte vel fraude ſupra debitũ extorquetur, ea in eleemoſynam verti non poſſunt.

Inuenta, quæ nullius certi Domini sunt, & in proprium & in pauperum quoque usum conuerti possunt.

INVENTA, quæ nullius certi sunt Domini, neque antè fuerunt; vt sunt gemmæ vel vniones in littore maris cõperti; aurum vel argentum è terræ visceribus erutum, & alia eiusmodi vbilibet inuenta: Tum ea etiam, quæ olim quidem fuerant certi cuiuspiam Domini, nunc tamen pro derelictis habentur, & pro eiusmodi haberi certò dignoscuntur, quòd ipsa inuentione in inuentorum ius dominiumque concedant, cum in eleemosynam, tum in proprium quoque usum conuerti possunt. Nisi forsan peculiari aliqua lege aliud alicubi cautum extet; vel consuetudo aliud alicubi obtineat. Constat enim, quibusdam in locis thesauros casu repertos, vel aliquam certè illorum partem principum fisco addici.

Quæ certi alicuius Domini fuerant, neque pro derelictis adhuc habentur, ea egenis donari iure non possunt.

CONTRA verò, quæ certi alicuius Domini sunt, vel proximè fuerunt, neque pro derelictis adhuc habentur, ea neque in proprium commodum, neque in pauperum alimentum transferre licet, nisi forsan omni, quæ oportuit, adhibita diligentia, veri illorum Domini inueniri non queant, vel tantum distent, vt facilem accessum nõ admittant. Nam vbi horum alterutrum militaret, ibi inuenta in eleemosynarum materiam vertere citra noxam liceret. Denique, si qua sunt alia, vt sunt sanè multa, quæ non modò iniustè parantur; sed iniusto quoque titulo possidentur, illa in eleemosynam exponi non possunt; sed iis reddenda sunt, quibus iniquè erepta fuerant. Verùm quæ ita inhonestè quærantur, vt tamen cum proximi iniuria, aut DEI offensa non detineantur, illa, vt cætera honestè quæsitæ, si propriis vsibus necessaria non sunt, salubriter in eleemosynas, vel alias pias causas erogantur.

Quæ iniustè nõ possidentur, etsi turpiter acquirantur, in eleemosynam infamari queunt.

Merces meretricia restitutioni interdum est obnoxia, & tunc in eleemosynam verti nequit.

QVARE licet prostibuli merces apud altare locum non habeat, (nisi forsan res fuerit occulta, & mulier antè peccatrix per veram vitæ mutationem ad DEVM iam conuersa) habet tamen locum, & quidem iustum & opportunum in eleemosynaria datione. Fallit hoc nihilominus, dum vulgatæ pudicitiaæ fœmina ex eo quæstum concipit, qui abalienare non potest; siue quòd nihil proprii possideat; siue quòd sui iuris, aut mentis compos non existat; siue quòd suis blandimentis plus æquo extorqueat. Quod de scorto vulgato hîc dicitur, hoc de Mœcha, Lenone, totòque illo turpium ac flagitiosorum hominum grege dictum accipiatur: Si quidem

quidem hi omnes ita turpem quæstum faciunt, vt turpi tamen cō-
mercio quæsitum non prorsus iniuste possideant: siue ea æquitas
proniat ex operarum locatione; siue ex libera donatione; siue
ex vtroque simul, quod nobis fit verisimilius.

CVM Lenonum turpitudine haud obscurum symbolum ge-
runt Mimi, Histriones, Principum assentatores, pluresque eius
farinæ alij. Quapropter licet tam ipsi quàm ipsorum quæstus pu-
blice turpes infamesque habeantur; nec ipsi solum, sed alij præ-
terea omnes, qui cum ipsis faciunt, eorundemque familiaritatem
& amicitiam colunt, attamen quòd restitutioni obnoxium non
fit, quod ex infami illa arte corradunt, licebit illud integrè, vel ex
parte in egenorum victum exponere. Idem de eo statuunt vete-
res, quod venatio parit. Illi enim non eam tantum, quæ cum pau-
perum & infontium oppressione coniuncta est; & alteram illam,
quæ cum efferatis beluis non absque vitæ salutisque discrimine
in circo vel arena exerceri solita est, aperte damnât; sed eam etiã,
quam vulgò saltuariam appellant, parum laudant.

FATENDVM est tamen, eiusmodi venationem secundum se
illicitam non esse. Qui enim aliam artem nullam callent, neque
aliunde quàm ex venatione alere se valent, non peccant, si ex instituto
venationi vacant. Certum est quoque, viros principes, & alios
quoque inferioris ordinis nobiles, quò corpus exerceant, hone-
stèque sese recreent, in saltibus, & syluis, & aliis quibuslibet locis
iurisdictioni suæ subiectis, licitè venationi operam dare: dummo-
do tamen sua venatione neminem grauent; & ea, quæ ad pieta-
tem & officium suum faciunt, propter venationem non negli-
gant; & nihil tandem venationis causa, quòd DEVM vel proximi-
um offendat, committant. At quòd in multis & magnis vena-
tionibus nõ facile hæc omnia euitentur vel obseruentur, fit, vt ra-
rò admodum sanctificentur, qui multum venantur. Etsi, scribit
Hieronymus, venator erat, quoniam peccator erat. Et penitus
nõ inuenimus in Scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem;
piscatores inuenimus sanctos.

TRIPBVS lucris, quæ ita tamen sunt affecta, vt in legitimã
elemosynarum materiam cõuerti queant, illud quoque; accenseri
solet, quod alea, vel alius ludus iure inhibitus, vel non satis appro-
batus acquisiuit. Hoc tamen hæc lucra à cæteris, quorum paulò
K 2 autè

Veteres Patres
nullum venatio-
nis genus lau-
dant.

In multis & ma-
gnis venationi-
bus difficulter
euitatur pecca-
tum.

Etsi d. 86.

Quod alea, vel
alius eiusmodi
ludus peperit,
non semper in
elemosynæ o-
pus cōuerri po-
test.

antè meminimus, discrepant, quòd restitutioni frequenter sint obnoxia; vt cùm ex eo obuenerunt, qui abalienare non poterat; vel quia nihil proprij, quod perderet, habebat; vel quia sui iuris, aut sanæ mentis, aut artis lusoriæ gnarus non erat; vel quòd dolo, aut fraude circumuentus, aut quòd vi metùe ad ludendum adactus fuerat.

DE Ariolis tandem, Sortilegis, Chiromanticis, cæterisque diuinatoribus, eorundemq; lucris idem statuas, quod de reliquis turpibus lucris & lucrionibus. Nam etsi illorum professio sit fœda, seuerissimèque inhibita, nihilominus elemosyna, quæ ex diuinatorio quæstu impenditur, non est mala, aut lege aliqua prohibita. **C O N S T A T** itaq; generali quadã ratione, ex quibus rebus elemosynam donare liceat, & ex quibus rursus id non liceat. Accurata autem rei huius tractatio tota pendet ex controuersia de restitutione, quæ alium locum exigit.

De iis, quibus elemosynaria præsidia salubriter administrantur, vel non administrantur.

C A P V T N O N V M.

EXPOSITVM est, qui elemosynam largiri debeant, & iure queant; tum ex quibus rebus egenis benignè facere licet, & è quibus id rursus non licet; proximum est, vt explanemus, quibus paupibus elemosynarum adminicula impendenda sint, & quibus eadem vel non impendenda, vel parciùs impendenda sunt. Hoc autè perspicuè & commodè vt fiat, pauca quædã de pauperum discrimine hîc præmittere placet. Nam etsi iam antè, cùm nimirum de varia diuitum conditione disputabamus, nonnulla rei huius inciderit mentio, eget tamen explicatione aliquantò maiori.

Triplex pauperum genus.

Non omnium spontaneorum pauperum idem est scopus.

E S T itaque triplex pauperum genus: Vnum spontaneum, alterum coactitium & quasi iniurium, tertium medio modo affectum, hoc est, neque omnino spontaneum, neque tamen quoque prorsus iniurium. Spontaneorum autem, alij bona, alij mala voluntate sunt eiusmodi. Bona voluntate voluntariam paupertatem complectuntur, qui **C H R I S T I** consilium, Apostolorumque ac aliorum quamplurimorum Sanctorum exemplum æmulati,